

Lukas kapitel 16. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 16 Den ohederlige förvaltaren (Luk 16:1–8)

Översättning

Han sade också till lärjungarna: Det var en rik man som hade en förvaltare, vilken blev angiven för förskingring av hans egendom. Då kallade han på honom och sade: Vad är det jag hör om dig? Gör räkenskap för din förvaltning. Du kan inte längre vara förvaltare. Då sade förvaltaren för sig själv: Vad skall jag göra, när min herre nu tar ifrån mig förvaltningen? Gräva orkar jag Tigga skäms jag för … Men nu vet jag, vad jag skall göra för att folk skall ta emot mig i sina hem när jag blir avsatt från förvaltningen. Så kallade han till sig dem som stod i skuld hos hans herre, en och en. Till den förste sade han: Hur mycket är du skyldig min herre? Han svarade: Hundra fat olja. Då sade han till honom: Här har du din skuldsedel. Sätt dig ner, skriv femtio, och låt det gå fort! Sedan frågade han nästa man: Och du, hur mycket är du skyldig? Han svarade: Hundra tunnor vete. Då sade han till honom: Här är din skuldsedel. Skriv nu åttio! Och Herren berömde den oredlige förvaltaren för att han handlat klokt. Denna världens barn handlar nämligen klokare än ljusets barn, när de har att göra med sitt eget släkte.

Kommentar

Denna liknelse är inte lätt att förstå, det är både predikanter och åhörare ense om. Direkt anstötlig blir den, om man tror att en liknelse är detsamma som en exempelberättelse, så att den direkt visar hur man skall handla (så som berättelsen om den barmhärtige samariten gör). Men många liknelser är berättelser om syndiga människor, som malar deras egennyttiga sätt att handla: mannen som hittar en skatt i en annans åker, köpmannen som är på jakt efter dyrbara pärlor, grannen som väcker sin värmitt i natten osv. Liknelsen ligger i att deras egennyttiga handlande har likheter med det som sker eller borde ske – på ett helt annat plan – när Guds rike kommer.

Så är det uppenbarligen här. Berättelsen handlar om en slipad skojar. Han är förvaltare, tydligen på en stor egendom. Han har varit oärlig och bedragit sin herre. Denne får reda på det och kräver omedelbart redovisning. Dessutom säger han upp sin förvaltare. Men förvaltaren klarar sig ur klämman. Han kallar till sig sin herres gäldenärer, var för sig, och låter dem skriva om de skuldsedlar som de egenhändigt skrev ut när de satte sig i skuld. Det finns teorier om att förvaltaren bara låt dem dra av den provision han hade rätt till eller att han låt dem slippa den ockerränta, som hans herre – i strid mot Mose lag – hade krävt. Men det är nog inte liknelsens mening. Det var verkligen fråga om en urkunds-förfalskning, och de som gjorde sig medskyldiga kunde just därigenom bli föremål för utpressning och bli tvungna att ta emot den avsatte förvaltaren.

Till slut får vi veta att ”Herren” berömde förvaltaren för att han handlat klokt. Språkligt kan ”Herren” syfta på husbonden, men gör det knappast på detta ställe eftersom det var husbonden som blev lidande. Troligen är det Jesus som avses. Jesus säger alltså att mannen handlade klokt - fast inte rätt. Men vari bestod då klokheten?

Man kan tolka liknelsen utifrån det faktum att vi alla är förvaltare och att Gud i sitt ord ställer oss till svars och kräver redovisning. I den situationen försöker många skjuta upp eller intala sig att det inte är så allvarligt. De borde lära av förvaltaren att inte göra sig några illusioner. Han insåg vad klockan var slagen, och han handlade raskt och beslutsamt. En enda möjlighet öppnade sig för honom, och den grep han. För Guds avslöjade förvaltare finns det också en enda möjlighet: att ta emot evangeliets stora erbjudande och gå in i Guds rike. De borde handla lika klokt som den oredliga förvaltaren. Jesus talar alltså om en ohederlig förvaltare som handlade klokt, inte om en klok förvaltare som handlade rätt.

Svårigheten med den utläggningen är att den inte har något direkt sammanhang med pengarna. Och det är om dem som Jesus talar i fortsättningen. Man får lov att bryta av här och uppfatta fortsättningen som några löst anknutna Jesusord, för att få mening i texten. Orden om ”denna världens barn” (egentligen: denna tidsålders barn) skall troligen uppfattas som yttrade av Jesus, men de blir inte lätta att förstå, om klokheten skall fattas som beslutsamhet och handlingskraft när det gäller att gå in i Guds rike. Menar man däremot, att Jesus här talar om det rätta sättet att handskas med pengar, får de en klar mening: denna världens barn förstår att använda pengarna för sina själviska syften. Ljusets barn skulle vara lika kloka när det gäller att använda Mammon för Guds syften. Om den saken handlar fortsättningen.

Den ohederlige Mammon skall nödgas tjäna Gud (Luk 16:9–15)

Översättning

Jag säger er: Använd den oredlige Mammon till att skaffa er vänner, så att de tar emot er i de eviga boningarna när det är slut med Mammon. Den som är trogen i smått, han är också trogen i stort. Och den som är oredlig i smått, han är också oredlig i stort. Har ni nu inte varit trogna när ni hade hand om den oredlige Mammon, vem kommer då att anförtro några riktiga skatter åt er? Och om ni inte var trogna när det gällde en annans egendom, vem kommer då att låta er äga något själva? En slav kan inte tjäna två herrar. Antingen kommer han att hata den ene och älska den andra, eller också kommer han att hålla sig till den ene och försumma den andre. Ni kan inte tjäna både Gud och Mammon.

Allt detta hörde nu fariséerna som var penningkära, och de gjorde narr av honom. Då sade han till dem: Ni hör till dem som vill verka rättskaffens inför människor. Men Gud känner era hjärtan. Det som är högt i människors ögon är en styggelse för Gud. Kommentar

Orden ”Jag säger er” använder Jesus ibland som inledning, när han går över från en liknelse till en undervisning

som anknyter till den (jmf 11:9). Är det fallet också här, så får vi nyckeln till liknelsen om den orätrådige förvaltaren. Poängen blir att man kan använda "den orätrådige Mamon" på ett sätt som har välsignelse med sig. Klokheten, som Jesus berömmar den ohederlige förvaltaren för, består i att han visste om räkenskapen och tänkte på framtiden på ett sätt som skaffade honom osynliga tillgångar. Möjligen gjorde han det genom att avstå från sina egna pengar, och i så fall har vi här ännu en punkt där liknelsen kan tillämpas. Men liknelser är inte allegorier, som punkt för punkt "betyder" något. I varje fall blir tillämpningen den, att vi skall lära av världens barn att handskas klokt med den "oredlige Mamon" – fast vår klokhet visar sig på ett helt annat sätt.

Mamon betyder pengar, kapital, egendom. Att Mamon kallas "oredlig" syftar säkert på att pengarna har så mycket orättvisa och oredlighet med sig. I stället för att vara en värdemätare blir de en avgud, ett högsta värde i livet. Kanske syftar uttrycket också på att Mamon bedrar sina dyrkare. Pengarna ger sig ut för att vara nyckeln till all lycka, men är det inte. Mamon sviker dem som litar på honom, om inte förr så i döden.

Jesus råder nu att man använder den oredlige Mamon så att man skaffar sig vänner – inte på jorden utan i himmelen. Vem han syftar på är inte fullt klart. Man kan tillämpa orden på människor som fått hjälp och välsignelse av dessa pengar här på jorden. Man kan ta dem mera allmänt som en bild av den skatt man skaffar sig i himlen. Säkert är att Jesus menar att "den oredlige Mamon" skall behandlas på ett sätt som hans dyrkare närmast skulle anse som förskingring. Världens barn tar det allvarligt med Mamon. Pengar måste man vara noga med. Dem är man rädd om. Dem placerar man säkert. På dem bygger man sin framtid. Men ljusets barn kan skiljas från dem utan saknad och vara frikostiga med dem, när deras Herre vill det. Som förvaltare åt Mamon är de rena förskingrare. Men de är trogna förvaltare åt Gud. Och trogna skall de vara, också i smått, också när det gäller den oredlige Mamons goda. Men den troheten mäts inte med denna världens måttstock. För världen är det viktiga att skaffa sig pengar och behålla dem. För ljusets barn är det viktiga att använda dem på rätt sätt. Det betyder: att göra av med dem på rätt sätt.

På troheten beror det om de får bättre skatter att förvalta. Allt det jordiska är "en annans egendom". Det är något som vi bara förvaltar för en tid. Det finns något som verkligen är vårt, något som aldrig skall tas ifrån oss: det nya livet, vår del i Guds rike. Det är vår absolut privata egendom. Vi kan inte ge det åt någon annan och inte låna det av någon. Och vi får det endast om vi är trogna förvaltare åt Gud, när det gäller Mamon.

Det fanns slavar som ägdes av två herrar. Alla visste hur bedrövligt de brukade ha det. Var de båda herrarna osams kunde livet bli outhärdligt för slaven. När det gäller två herrar så motsatta i allt som Gud och Mamon, skall man inte försöka hålla sig värd på båda.

Fariséerna kände udden i Jesu ord och reagerade surt. Jesus låter dem förstå att deras hälftenbruk mellan Gud och Mamon möjligen kan dupera människor. Det kan till och med skaffa en viss status. Men inför Gud är det en "styggelse";, något som han avskyr. Lagen och evangeliet (Luk 16:16–18) Översättning

Lagen och profeterna hade sin tid fram till Johannes. Sedan dess förkunnas evangelium om Guds rike och alla försöker tränga sig in där. Men förr kommer himmel och jord att förgås, än en enda prick av lagen faller bort. Var och en som skiljer sig från sin hustru och gifter sig med någon annan, han begår äktenskapsbrott. Också den som gifter sig med en fränksild begår äktenskapsbrott. Kommentar

Med Jesus har något nytt kommit. Frälsningens drama har gått in i en ny akt. Det gamla förbundet har haft sin tid. Nu läggs en annan grund för frälsningen. Det gamla förbundet vilade på lag. Nu predikas evangelium. Förlåtelsens port står öppen och syndarna är välkomna. Det betyder inte att synden blir legitimerad. Jesus säger att alla slags människor vill tränga sig in i Riket med våld eller makt. Vad han syftar på är utläggarna inte ense om, men troligen är det ungefär det som i katekesen kallas "utan sann bättring tillägna sig tröst av Guds nådelöften". Därför säger Jesus här att lagen alltjämt består. Den är visserligen inte villkor, så att man först måste fullgöra den för att sen få komma. Men den är en vägledning, ett uttryck för Guds goda vilja, som man gärna vill följa när man tror – även om det aldrig lyckas fullkomligt.

Som exempel nämns här äktenskapet. Judarna hade ungefär lika stora möjligheter till lättvindiga skilsmässor som svenskarna i dag. Somliga skriftlärd fick det nödortfött att stämma med Mose lag. Men Jesus skärper lagen. Det är Guds vilja att man inte skall skiljas. Den lagen är inte villkoret för frälsning, lika litet som någon annan lag, men den är det rättesnöre som en lärjunge håller sig till.

Den rike mannen och Lasarus (Luk 16:19–31)

Översättning

Det var en rik man som gick klädd i purpur och finaste linne och levde var dag i glädje och prakt. Men vid hans port låg en fattig man som hette Lasarus, sargad och sårig, och längtade efter att få stilla sin hunger med det som föll från den rikes bord. Till och med hundarna brukade komma och slicka hans sår. Så hände sig att den fattige dog och blev förd av änglarna till platsen vid Abrahams sida. Också den rike dog och lades i graven. När han nu låg och plågades i dödsriket, lyfte han sina ögon och såg Abraham långt borta och Lasarus tätt vid hans sida. Då ropade han: Fader Abraham, förbarma dig över mig och skicka Lasarus och låt honom doppa toppen av sitt finger i vatten för att svalka min tunga. Jag har det så svårt i dessa lågor. Men Abraham svarade: Mitt barn, kom ihåg att du fick ut ditt goda medan du levde, men Lasarus fick det som var ont. Nu blir han tröstad här, medan du plågas. Och dessutom är det ett stort svalg befäst mellan oss och er, för att de som

vill ta sig över från oss till er inte skall kunna det, och inte heller någon därbortifrån skall kunna komma över till oss. Då sade han: Så ber jag dig, fader, att du skickar honom till min fars hus, där jag har fem bröder, och låter dem veta detta, så att de inte hamnar i samma pinorum. Då svarade Abraham: De har Moses och profeterna. Dem får de lyssna till. Men han sade: Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda, så kommer de att omvända sig. Då sade han till honom: Lyssnar de inte till Moses och profeterna, kommer de inte heller att låta övertyga sig om någon står upp från de döda.

Kommentar

Liknelser kan vara av olika slag. Somliga tar en bild ur vardagslivet som får illustrera något som har med Guds rike att göra (som till exempel liknelsen om den ohederlige förvaltaren). Sådana liknelser måste tydas. Men – som vi redan sagt – det finns en annan typ av liknelser, som man brukar kalla exempelberättelser. De ger enkla och klara exempel på hur man skall handla eller inte handla, när det gäller Gud och nästan. Historien om den barmhärtige samariten hör dit, liksom berättelsen om den rike bonden och hans byggnadsplaner. Här får vi en tredje liknelse av samma typ. Sakligt hör den samman med det föregående. Liknelsen om den oredlige förvaltaren handlade om att tänka på framtiden och använda sina pengar klokt. Här kommer nu bilden av en man som inte gjorde det, en man som ägde allt vad människor brukar önska sig men ändå levde ett förfelat liv. Mot honom ställs den fattige Lasarus. Om honom får vi ingenting veta, utom att han levde i yttersta misär. Ändå var hans liv inte förfelat. Det ledde till det mål som Gud har satt för varje människoliv: den stora glädjen i Guds rike. Liknelsen innehåller en uppgörelse med den vanliga judiska föreställningen att lycka i detta livet måste vara ett tecken på Guds välbevågenhet, medan olyckan är ett straff. Liknelsen säger i stället, att det finns mycket i denna onda värld, som ter sig orättvist och obegripligt, men som Gud rättar till, när man håller sig till honom. Det sägs inte uttryckligen att Lasarus höll sig till Gud, men det framgår av fortsättningen att det är detta som är det avgörande. Den rike mannen inser för sent att han inte skulle ha försummat det som hade med Gud att göra. Felet med honom var inte att han var rik, utan att han var en förskingrare, som inte använde det han fått på rätt sätt. Som motsats till den rike mannen ställer Jesus en annan rik man, som förvaltade sin egendom rätt. Han kunde lämna den ifrån sig. Han lät Lot ta de bästa delarna av landet. Han var villig att offra till och med sin ende son, om Gud ville det.

Liknelsens mening är alltså inte att man kommer till himmelen bara därför att man är fattig. Men den säger detsamma som Paulus uttrycker med orden att ”den nöd vi nu lider bereder åt oss en härlighet som mångfaldigt uppväger allt vad tänkas kan och som varar i evighet” (2 Kor 4:17).

Bilden av livet på andra sidan tecknar Jesus med de drag som var välkända för hans samtida. På den punkten säger han ingenting nytt och hans ord är nog inte menade som en undervisning om tillståndet efter döden. Huvuddragen i bilden är desamma som eljest i Jesu förkunnelse. Det blir glädje eller dom. Domen kan inte ändras. I övrigt får vi vara försiktiga med att utnyttja detaljerna. Det är meningslöst att fråga om detta skall tänkas ske före eller efter den stora slutdomen eller om det verkligen går att komma i kontakt med den ena världen från den andra. Det är inte om den saken liknelsen handlar.

Däremot har den en andra del, som hör med till dess budskap. Den rike mannen vill att Lasarus skall vända tillbaka till jorden för att varna hans bröder. Abraham svarar, att de redan fått veta vad de behöver veta. De har ju Guds ord. Den rike mannen svarar att sådant bryr de sig inte om. Men skulle någon komma tillbaka från de döda, så skulle de säkert omvända sig. Då säger honom Abraham, att den som inte låter sig övertygas av Guds ord, han kommer inte heller att omvända sig om någon står upp från de döda. I de orden ger oss Jesus motiveringen varför han avvisade alla krav på att han skulle göra under som bevis på vem han var. Sådana under skapar ingen verklig tro. Ingen kan älska Gud av beräkning. De flesta förklarar för övrigt bort allt vad de får se av hans makt. När Lukas skrev ned detta, visste han hur rätt Jesus hade fått. Hans motståndare hade inte alls låtit övertyga sig av att han uppstod från de döda.

Smådragen i liknelsen är lika konkreta som alltid. Purpur var ett exklusivt tyg, färgat med extraktet ur en liten körtel hos purpurnäckan (det gick åt tusentals snäckor för att färga en mantel). Det fina linnen hette bussos och var nästan lika dyrbart som purpurtyg. Hundarna var Orientens halvilda gethundar. Den rike mannen blev lagd i en grav. Det berättas däremot inte om Lasarus. Det är fara värt att han hamnade på avskrädeshögen och att sjakalerna tog hand om hans ben.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium